

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YAZILI ANLATIM UYGULAMALARI İÇİN BİR SEÇENEK: YARATICI YAZMA YAKLAŞIMI

Saadet Maltepe

Özet

Yazma becerisi,yazma sürecinde yaşanan psikolojik, dilbilgisel ve bilişsel sorunlardan dolayı öğrencilerin genellikle en çok zorlandıkları dil becerisidir. Ayrıca Türkçe derslerindeki öğrenme-öğretme süreçlerinde gerçekleşen yazma uygulamaları da hem öğrencilerin yazmaya karşı olumsuz tutum geliştirmelerine hem de yazmayı zor bir beceri olarak algulamalarına neden olmaktadır. Türkçe öğretimindeki yazma uygulamalarında yaşanan sorunların çözümünde süreç merkezli bir yaklaşım olarak nitelendirilen yaratıcı yazma yaklaşımının bir seçenek olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada, yaratıcı yazma yaklaşımının dilin etkili ve yaratıcı kullanılabilmesine olanaklar sağlayan, yazma öğretimi sürecinin her aşamasında öğrenciyi etkin kılan ve diğer dil becerilerini kullanmayı gerektiren yapısı ana hatlarıyla tanıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Yaratıcı Yazma, Türkçe Öğretimi, Yazma Öğretimi

AN ALTERNATIVE FOR THE WRITTEN EXPRESSION ACTIVITIES IN TURKISH LANGUAGE TEACHING: CREATIVE WRITING APPROACH

Abstract

Writing skill is one of the language skills students have the most difficulty due to the psychological, grammatical and cognitive problems faced by the students in writing process. Additionally, writing activities performed in teaching-learning processes in Turkish courses cause students both develop negative attitudes and perceive writing as a difficult skill. It is thought that the creative writing approach, which is accepted as a process based approach, could be an option in solving problems faced in writing activities in Turkish courses. In this study, creative writing approach's certain characteristics such as facilitating active and creative usage of the language, keeping students active in every stage of the teaching process of writing and necessitating usage of other language skills were introduced briefly.

Key words: Creative Writing, Turkish Teaching, Writing Teaching

1.Giriş

Yazmak, “Duyduklarımızı, düşündüklerimizi, tasarladıklarımızı, görüp yaşadıklarımızı yazı ile anlatmaktır. Konuşma gibi, başkaları ile iletişim kurmanın, kendimizi anlatmanın bir yoludur.” (Sever, 2004:24).

Yazma eylemi, karmaşık bir eylemdir. Bu bağlamda “Nasıl yazıyoruz?” sorusu önem kazanmaktadır. Sharples (1999: 5), özellikle son yirmi yıl içinde “Nasıl yazıyoruz?” sorusuna bazı cevaplar bulunduğunu ileri sürmekte; yazmanın nasıl gerçekleştiği konusunda ayrıntılı bilgilerin elde edildiğini belirtmektedir. Yazma eylemini açıklığa kavuşturacak bilgiler Flower ve Hayes’in araştırmalarında kullandıkları ve daha sonra benzer araştırmaların genelinde kullanımı yaygınlaşan “Sesli Düşünme Protokolü” modelinin kullanılmasıyla sağlanmıştır. Günümüzde bu model yazma eylemini “problem çözme süreci” gibi ele alan yaklaşımların bir ürünü olarak görülmektedir. Bu model çerçevesinde bireylerin yazarken ne düşündüklerini tanımlamak için sesli konuşma yaklaşımı izlenmekte; böylelikle basit ve örtük süreçler açığa çıkarılabilmektedir.

Sharples (1999: 6), yazarı; yaratıcı düşünen, kültürel farklılık ve sosyal etkileşimin olduğu dünyada metin tasarlayıcısı olarak kabul etmekte ve çalışmalarını sırasında “Nasıl yazıyoruz?” sorusunu cevaplarırken karşılaşılan bazı çelişkileri şöyle sıralamaktadır:

1. Yazma, karmaşık bir zihinsel etkinlik gerektirir; fakat bazı insanlar fazla çaba göstermeden yazıyor gibi görünür.
2. Çoğu yazma süreci iyice düşünülmüş bir planlama ister; fakat bunun yanında şansa bağlı keşfetmeyi de gerekli kılar.
3. Yazma analitiktir, değerlendirme ve problem çözme gerektirir; fakat aynı zamanda senteze dayalı, üretici bir süreçtir. Analiz ve sentez birbirine karşı değildir; tam tersine metin oluşturulurken her ikisinden de yararlanır.
4. Bir yazar, yazmak için biçem, başlık, dilbilgisi vb. gibi kısıtlamalara ihtiyaç duyar; fakat yaratıcı yazarlık bu kısıtlamaları yok etmeyi içerir. Kısıtlamalar, zihinsel etkinlikler için sözsüz ifadeler gibidir; fakat deneyimli yazarlar, kısıtlamaları açık yapılar olarak sunabilirler.
5. Yazmak, temel olarak zihinsel bir etkinliktir; fakat fiziksel araçlara da gereksinim duyar. Uzun bir yazıyı tamamen zihinde yazmak mümkün değildir. Bu yüzden bir yazar, makro yapılar geliştirmeye ve bazı taslaklar yaratmaya ihtiyaç duyar. Yazma bir tasarım olarak ele alındığında onun dış dünyayla zihin arasındaki zengin etkileşimi içerdiği görülür.
6. Yazmak, tek başına gerçekleştirilen bir görevdir; fakat yazar, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel dünyanın etkileri altındadır. Bir yazar yalnız çalışır; ama bir dil yardımıyla sosyal bir çevrede yer alır. Fikirlerini oluşturur ve diğerlerinin metinlerini de okur. Yazar, belirli kaynaklardan yeni anlamlar çıkarır ve bu, ya-

zının içeriğini oluşturur. Bu her yazar ve her metne kişisel ayırt edici özelliğini verir.

Kavcar (1999: 152-160), dil eğitiminin amacını, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi; dille iletişimin bir yönünün anlama diğer yönünün ise anlatma olduğunu vurgulamış ve bir anlatma becerisi olan yazmada başarıya ulaşılması için gerekenleri: istek ve çaba, cümle bilgisi, noktalama ve yazım kuralları, okuma, plan yapma ve kontrol etme olarak özetlemiştir.

Temel dil becerileri içinde yazma becerisi, diğer dil becerilerine göre ağır gelişmekte ve çok sayıda alıştırmayı gerekli kılmaktadır (Demirel, 2003). Ayrıca yazma becerisi, öğrencilerin genellikle en çok zorlandıkları dil becerisidir. Bu durum; yazma sürecinde yaşanan psikolojik, dilbilgisel ve bilişsel sorunlardan kaynaklanmaktadır (Byrne, 1988).

Yazma sürecindeki psikolojik sorunlar; yazma sırasında konuşmada olduğu gibi etkileşimde bulunulacak birilerinin olmaması; bu durumun kişiyi psikolojik olarak zorlamasına ve yazarken sıkılmasına neden olmaktadır.

Yazma süreci dilin kurallarını uygulama açısından konuşma sürecine göre daha dikkatli olmayı gerekli kılmaktadır. Konuşma sırasında dilbilgisi açısından yapılabilecek yanlışlıkların daha az fark edilmesi, bu yanlışların kimi zaman dinleyicinin yardımıyla giderilebilmesi ve konuşma etkinliği süresince iletişimin daha çok önem kazanması, dilbilgisel yapıların geri plana atılabilmesi söz konusuysen; yazma sürecinde yazımın kalıcılığı, yazanın tek başına yazma becerisini dilbilgisel açıdan zor bir beceri haline getirmektedir.

Bilişsel açıdan bakıldığında ise yazma sürecindeki zorluk; bu becerinin konuşma becerisi gibi okul öncesinde ve doğal bir şekilde kazanılmayıp okulla birlikte ve bir öğrenme süreciyle kazanılmasından kaynaklanmaktadır.

Yazma becerisini geliştirmede öğrencilerin güçlük çekmelerinin yalnızca yazmanın doğasından kaynaklanan sorunlara bağlı olmadığı düşünülmektedir. Türkçe derslerindeki öğrenme-öğretme süreçlerinde gerçekleşen yazma uygulamaları da hem öğrencilerin yazmaya karşı olumsuz tutum geliştirmelerine hem de bunun sonucu olarak yazmayı zor bir beceri olarak algılamalarına neden olmaktadır. Bu zorlukların ortadan kalkması ve yazma becerisinin geliştirilebilmesi için öğrencilerin yazmaktan zevk almasını sağlamak gerekmektedir. Bu başarıldığında yazma becerisini geliştirmeye ilişkin uygulamaların gerçekleştirilmesinin daha da kolaylaşacağı düşünülmektedir.

2.Yazma Öğretimi Yaklaşımları

Yazı yazma sürecinin iki ana yaklaşımda incelendiğini vurgulayan Oral (2003), bu yaklaşımlardan birincisinin ürünü temele aldığı, ikincisinin de süreç yaklaşımı olduğunu belirtmektedir.

1970'li yıllardan önce yazma öğretimi, kurallara ve talimatlara dayalı, ürün merkezli, doğru kullanım ve yazım şeklini vurgulayan, yazımın geleneksel türlerini içeren bir yapı sergilemektedir. Ürün merkezli yaklaşımda, yazı yazmak düşüncelerin kayde-

dilmesi ya da kağıda aktarılması olarak görülür. Bu yaklaşımda, yazıdan önce gerekli bilgiler toplanır; daha sonra toplanan bilgiler neden-sonuç ilişkisi, bir tezi ispatlama, kıyaslamalar yapma yoluyla kağıda işlenir. Öğretmen, öğrencinin yazısını dilbilgisi, sözcük kullanımı, biçim gibi teknik ölçütlere göre değerlendiren kişi konumundadır.

1980'lerin başlarında Hariston (1982) daha önceki araştırmaların sonuçlarına bağlı olarak yazma öğretiminin bir paradigma değişimine uğradığını belirtmiştir. Yeni paradigma gerektiğinde öğretmen yönlendirmesi ile birlikte yazma sürecine odaklanma, keşif ve buluş için öğretme stratejilerini içerme ve bunun yanı sıra yazının, yazarın yazmak istediğini ne kadar yazabildiğine göre değerlendirilmesi gibi doğruları ön plana çıkarmaktadır.

Yazma öğretiminde 1970 ve 1980'li yıllar süreç yaklaşımının başlangıcı olmuştur. Süreç merkezli yaklaşımda yazı, düşüncenin ve dilin keşfedilmesi, yenilenip değiştirilmesi olarak görülmektedir. Bu yaklaşım, yazıyı yazmadan önce ve yazım sırasında ortaya çıkan farklı süreçlerle alt beceriler üzerinde durur ve stratejiler üretir. Bu alt süreçler, ön yazım, taslak yazma, gözden geçirip düzeltme, yazım işlemi bitene kadar uyumun korunmasını kapsar. Bu yaklaşımda öğretmen, öğrencinin yazım sürecinde ona rehberlik etme ve destek vermekle yükümlüdür. Öğretmenin ilk önce yazım tekniği açısından öğrencisine model olması gerekir. Yani öğretmen, öğrenciye nasıl yazacağını anlatmakla kalmaz, kendisi de yazar.

Süreç yaklaşımında yazma; öğrenme ve gelişmenin bir yolu, analiz edebilen ve tanımlanabilen belirli kurallara bağlı kalınarak düzenlenmiş yaratıcı bir etkinlik olarak görülmektedir. Bu bağlamda yaratıcı yazma yaklaşımı yazma öğretiminde süreç merkezli bir yaklaşım olarak nitelendirilebilir (Smith, 2000; Oral, 2003).

3.Yaratıcı Yazma Yaklaşımı

Sever (1991); yaratıcı, verici bir süreç ve bir anlatma tekniği olan yazmayı; anlama sürecinden gelen iletinin kavranması, düşüncelerin ayrıştırılması, yeniden biçimlendirilip bir bütün olarak aktarılması gereği olarak belirtmektedir. O'na göre, yazınsal yaratıcılık, yaratıcı çalışmaların temel anlayışı olan kendini tanıma, düşünerek karar verme, planlama bu plan ve kararları eyleme dönüştürme sürecinin uygulamalarla yaşama geçirilmesidir. Bu açıklamalar yazma eylemi ile yaratıcılığın örtüştüğü biçiminde yorumlanabilir.

Yaratıcılık, toplumun ve insanın gelişiminde önemli bir yer tutan, her bireyde var olan ve yaşamının her döneminde yer alan bir yetenek; günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara kadar uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimi; var olandan yeni ve farklı bir şeyler çıkarma; yakın ve uzak çevreyi görebilme; yoğun bir farkındalık ve bilinç artışıdır (Aral,1996; Tuzcuoğlu,1994; İlkbahar ve Tezer, 1992; May,1991).

Vardar (1982)'ın dili etkin olarak biçimlendirme ve yaratma aracı olarak tanımlaması ve dili, nesnel gerçeğin öznel biçimde algılanış ve anlatılışını sağlayan bir çerçeve, bir tür düşünme yapısı sunduğunu , bu nedenle dilin hem yansıtıcı hem de yaratıcı

bir işlev yerine getirdiğini belirtmesiyle yukarıdaki satırlarda açıklanan yaratıcılık kavramı da dikkate alındığında, yazma eylemiyle yaratıcılığın örtüştüğüne yönelik yapılan yorum, bir kez daha desteklenmektedir.

Yaratıcı yazmanın, kişinin bir konudaki duygu ve düşüncelerini, hayal gücünü kullanarak, özgürce kağıda dökmesi olduğunu söyleyen Oral (2003), ayrıca yaratıcı yazmanın, yaratıcılığı ve kişiliği geliştirecek yöntemlerden biri olduğunu da belirtmektedir.

Öğrencilere istenilen düzeyde bir yazma becerisi kazandırmak, yalnızca öğretici yazılar yazdırmakla olanaklı değildir. Önemli olan, dış dünyayı algılamaları ve anlatmalarında kendi görüş, düşünce ve hayal güçlerini kullanmalarına olanak sağlamaktır. Böylelikle dış dünyadan beş duyu yoluyla alınan izlenimler zihinde canlanır ve kağıda dökülür. Duyular aracılığıyla dış dünyayı algılamak, ayrıntıların farkında olmak ve bu ayrıntıları zihinde canlandırmak öğrencilerin yazılı anlatımda özgünlüğe ulaşmalarını sağlar. Ayrıca kişinin yazılı anlatımda özgünlüğe ulaşabilmesi için kendi görüş, düşünce ve hayal gücünü de işin içine katması gerekir. Yaratıcı yazma, dış dünyadan elde edilen izlenimlerin farklı bir sunumla ortaya konmasına dayanır (Aşılıoğlu, 1993:146).

Yazma öğretiminde süreç merkezli bir yaklaşım olarak nitelendirilen yaratıcı yazma yaklaşımı ile hazırlanacak bir programda aşağıdaki ilkeler yol gösterici olmaktadır (Secondary Level English Language Arts Curriculum Reference Committee, 1998):

- Öğrenciler dili dildeki yaşantıları ile öğrenirler: Yaratıcı yazma yaklaşımı ile hazırlanacak bir programda öğrenciler, edebi türleri kendi yaşantılarıyla tecrübe etmeli, öğrenme sürecine etkin olarak katılmalıdır. Öğrenciler okudukça ve yazdıkça kendi ve diğerleri ve gelenekleri hakkında bilgi sahibi olurlar.
- Yaratıcı yazma programının odağı anlam ve düşünceler olmalıdır: Yaratıcı yazmanın öğrencilerle ilgisi kendi düşüncelerinin eşsiz ifadesi ve keşfidir. Düşünceler doğrudan ya da dolaylı(hayal gücü kullanımıyla) ifade edilir. Düşünceler öğrencilerin görüşlerini, görüş açılarını, karşıtlıklarını ifade eder.
- Yazım türlerinin yapısı ve dilin kullanımında kurallar ve formüllerden daha çok anlamın nasıl oluşturulduğu ve açıklandığı üzerinde durulmalıdır.
- Okuma, öğrencilerin yazar olarak gelişmeleri için zorunludur: Okuma yoluyla öğrenciler diğer yazıları sorgulayarak dili ifadeli ve yaratıcı kullanmak için geniş dağılımlı olasılıkları görürler. Öğrenciler onlara ilham veren yazarları okuyarak kendi yazma nedenlerinin, estetik duygularının farkına varırlar.
- Öğretmenler öğrencilere kendi yazım modellerini seçmede hoşgörüsüyle yaklaşmalıdır: Öğretmen, öğrencileri farklı alanlara sürükleyecek bir rehber gibi davranmalı, ama başlama noktası öğrenci tarafından belirlenip değerlendirilmelidir.

- Yazım etkinlikleri öğrencilerin ilgileri ve seçimleri dikkate alınarak düzenlenmelidir: Kendi yolları içinde konuları keşfetme ve konuları seçme özgürlüğü, öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarını olumlu etkiler.
- Öğretmen ön yazım etkinliklerinde öğrenciye geniş bir çerçevede seçenekler sunmalıdır.
- Yaratıcı yazma bir hayal gücü ürünü olarak görülmelidir: Hayal gücü; yaratmaya, yaratıcılığın haz ve doyum gücüne , gelecekle ilgili yorum yapılmasına, diğerlerinin yerine kendini koymasına olanak tanır. Öğrenciler, yaratıcı yazmada dili kullanarak dünyayı kendileri ve okuyucular için temsili bir dünya yaparlar.
- Yaratıcı yazma sınıflarında yazma ürünleri öğrencilerin farklı bakış açıları ile tartışılmalıdır: Yazım hakkındaki üretici tartışma, öğrencilerin yazımın önemini anlamasına yardım eder. Bu, ayrıca öğrencilere diğerlerinin düşüncelerinden yararlanması için bir fırsat yaratır.
- Öğretmen sınıfta öğrencilerle beraber yazmalıdır: Öğretmen çocuklara verdiği konu hakkında kendisi de yazarsa aslında bunun çok basit bir etkinlik olmadığını anlayacaktır. Öğretmenin yaratıcı yazı çalışmaları yapması, hem kendi yazım becerilerini geliştirecek, hem de öğrencilerin duygularıyla özdeşim kurmasına yardımcı olacaktır.

Yaratıcı yazma etkinliğinin yaptırılmasının gerekliliğini Gail E. Tompkins aşağıdaki nedenlere bağlamaktadır:

- Çocukları eğlendirmek
- Çocukların sanatsal ifadelerini geliştirmek
- Yazmanın değerlerini ve işlevini keşfetmek
- Çocukların hayal gücünü geliştirmek
- Öğrencilerin açık fikirli olmalarını sağlamak
- Çocukların kendilerini tanımlarını sağlamak
- Okumayı yazmayı öğretmek

Yaratıcı yazma, öğrencilere kendi yazma konularını ve yöntemlerini seçme fırsatı vermektedir. Çocukların bilişsel ve iletişim becerilerini geliştirmede yaratıcı yazmanın önemi yadsınmaz (Aktaran: Cristopher, 1996).

Yaratıcı yazmanın yazma öğretiminde kullanılacak çok farklı yöntemleri vardır. Bu yöntemler altı grupta toplanmıştır (Böttcher, 1999):

1. Fikir birliği yöntemi: Bu yöntemde fikirlerin ağ oluşturmasına hizmet eden bir yönerge, bir tema önceden verilir. Böylelikle fikirlerin, resimlerin, hatırlamaların, söylentilerin, renklerin vb. bireysel olarak şekillendirilmesinde öğrencilere

yardımcı olunur. Öğrencilerin yazma çekingenliğini yenmede sıkça kullanılan fikir birliği yönteminin; *kümeleme* (cluster), kavram haritası, beyin fırtınası, otomatik yazma, akrostiş, hayal yolculuğu gibi alt yöntemleri de vardır.

2. Yazma oyunları: Yazma oyunları, yaratıcı yazma yöntemlerinin bir araya getirildiği ve çoğunlukla işbirlikli çalışmayı gerektiren bir aşamadır. Yazma oyunlarının amacı, yazmayı kolaylaştırıp eğlenceli hale getirerek yazmaya başlangıç konusunda öğrencilere yardım etmektir. Öykü bütünleştirme, sözcük avı, sözcük torbası, sözcük sepeti vb. etkinlikler yazma oyunlarına örnek olarak verilebilir.
3. Kurallara ve yöntemlere göre yazma: Bu yöntemde öğrencilere örnekler verilerek bunları kendilerine göre şekillendirip geliştirme olanağı tanınır. Bu yönteme yapılandırılmış yazma da denir. Kurallara ve yöntemlere göre yazma; haiku, kartopu şiiri gibi uygulamaları içerir.
4. Edebi yazma ve edebi türlere göre yazma: Burada önceden verilen edebi metinlere ve bu metinlerdeki kurallara göre yazma söz konusudur. Edebi metinler yoluyla bir taraftan ifade olanakları, diğer taraftan da estetik edebi karakterler, metnin şiirsel dili ve farklı bakış açıları sunulur. Öğrenciler bu özellikleri dikkate alarak verilen metinleri tamamlama, indirgeme ve dönüştürme çalışmaları yaparlar.
5. Uyarıcı yazma: Uyarıcı yazma, öğrencileri yazma eylemine çekmek için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde, yazma iklimi, coğrafya, resimler, müzik, dans, sözcükler, paragraflar vb. yazma uyaranları kullanılarak öğrencilerin yazmaya güdülenmesi sağlanır.
6. Yaratıcı metinleri sürekli yazma: Bu yöntem öğrencileri metin üzerinde çalışarak yukarıdaki yöntemlerin tümünü kullanarak metin yaratmaya ve üretmeye yönelir. Öğrencilerin bütün yöntemler arasında bağlantı kurabilmesi için motivasyonlarının yüksek olması gerekir.

Yaratıcı yazma yöntemleri aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek için kullanılmaktadır (Böttcher,1999):

1. Yazma Sürecini İçselleştirme: Yaratıcı yazma yöntemleri; merak ve beklenti uyandırarak, hayal gücünü işe koşarak, geniş çağrışımlara olanak tanıyarak öğrencilerin yazma kaygısını, korkusunu ve yazmaya başlama konusundaki sıkıntılarını ortadan kaldırır. Ayrıca bu yöntemler yazmaya hazırlayıcı ve konu bulmayı kolaylaştırıcı özellikleriyle yazma sürecinde öğrencilere rehberlik eder. Böylelikle yazma isteği duyan öğrencilerin yazma sürecini içselleştirmeleri kolaylaşmış olur.
2. Yazma Sürecinin Her Bir Aşamasında Alıştırma Olanağı Sağlama: Yazma sürecinin planlama, yazım ve gözden geçirip düzeltme gibi aşamaları öğrenciler için kendiliğinden oluşabilecek durumlar değildir, alıştırma yapmayı gerektirir. Ya-

yaratıcı yazma yöntemleri yazma sürecinin her aşamasında alıştırmayı sağlayacak uygulamaları içerir.

3. Bütün Alanlarda Kullanılabilir Olma: Yaratıcı yazma, kökeni dil derslerine dayanmış olmasına rağmen sanat,müzik,matematik, sosyal bilimler, tarih vb. derslerde de etkili olarak kullanılabilir. Özellikle müzik ile yaratıcı yazma; dile gelmeyen duyguları, fantezileri, çağrışımları, bireysel özellikleri açığa çıkarma konusunda ortak özelliklere sahiptirler.
4. Bütüncül Öğrenmeyi Sağlama: Bütüncül öğrenme, bütün duyularla öğrenmeyi ifade eder. Burada öğrenme bilinçsizce yapılır; bu yüzden etkilidir. Yaratıcı yazma yöntemleri de; öğrencilerin bütün duyularıyla dış dünyayı algılamalarına, kendi iç dünyalarını açığa çıkarmalarına olanak tanıyarak bütüncül öğrenmeyi sağlar.
5. İşbirlikli Çalışmayı Kolaylaştırma: Grup içinde gerçekleşen değişik yaratıcı yazma yöntemleri, öğrencilere kendi düşüncelerini geliştirme ve birbirlerinden yeni fikirler öğrenme olanağı sağlayarak yazılarını birlikte geliştirme fırsatları sunar. Yazılan metinlerin grup içinde karşılıklı olarak okunması, dinlemeyi ve dinletmeyi özendirerek hoş bir çalışma ikliminin oluşmasını sağlar. İşbirliğine dayanan yaratıcı yazma yöntemleri hem metinlerin oluşturulma sürecini hem de oluşturulan metinlerin sunumunu paylaşmayı içerir.
6. Bütün Öğrencilere Farklı Öğrenme Olanakları Sunma: Yaratıcı metinlerin oluşturulmasında hiçbir zaman kararlaştırılmış nicel ölçütler merkeze alınmaz. Her öğrencinin kendi yazma sürecini ve ürününü seçme ve kullanma şansı vardır. Böylece başarısız ve deneyimsiz öğrenciler başarılı ve deneyimli öğrencilerle aynı ölçüde yazmaya özendirilir. Yaratıcı yazmada önemli olan öğrenci gereksinimlerine uygun görevlerin şekillendirilmesidir. Yaratıcı yazma yöntemleri, başarısız öğrencilerin bile yaratıcı yazmalarına olanak sağlayacak niteliktedir.
7. Yazınsal Türlerde Yazmaya Geçiş Sağlama: Yaratıcı yazma yöntemlerinde örnek yazınsal metinler üzerinde tamamlama, indirgeme, dönüştürme çalışmaları yaptırılarak; farklı türlerde yazılar yazdırılarak öğrencilerin yeni ifade biçimlerini oluşturması ve farklı bakış açılarını görmesi sağlanır. Böylece öğrencilerin yazınsal türde metinler oluşturması kolaylaşır (Böttcher, 1999; Brenner, 1994; Mollaoğlu, 2002).

Yazma öğretimi, diğer üç temel dil becerisinde olduğu gibi; yazma öncesi, yazma süreci ve yazma sonrası etkinlikleri olmak üzere üç işlem basamağını izlemektedir (Chris Tribble, 1997. Aktaran: İltar, 2002). Bu yüzden yaratıcı yazma yaklaşımı ile gerçekleştirilen yazma uygulamalarını da bu üç işlem basamağını dikkate alarak ele almak yararlı olacaktır.

Yaratıcı yazma sürecinin yazma öncesi aşamasında amaç, öğrencileri bilişsel ve duyuşsal olarak yazmaya hazırlamaktır. Bunun için öğrencilerin kendilerini en iyi şekilde ifade edebilecekleri ve yaratıcı yazılar yazabilecekleri yazma konuları ve etkin-

liklerinin belirlenmesine dikkat edilir. Yazma konuları ve etkinliklerinin; öğrencilerin ilgi, istek ve beklentileri doğrultusunda; gazetelerdeki ve dergilerdeki haber ve fotoğraflardan; tarihi olaylardan ya da kişilerden; gerçek yaşam durumlarını içeren televizyon programlarından; resim, müzik, sinema, karikatür vb. sanatlardan yararlanılarak belirlenmesine dikkat edilir. Ayrıca yaratıcı yazmada yazma konularının ve etkinliklerinin yaratıcılığı harekete geçirmek ve öğrencileri yazmaya karşı güdülemek için öğrencilerin kendi yaşantı ve deneyimlerini yansıtmaya ve hayal gücünü kullanmasına olanak vermesi, gerçekleşmeyen ve gerçekleşmesi olanaklı olmayan fantastik durumları içermesi, farklı yazım türlerini kapsamaya önemlidir (Chenfeld, 1978; Root ve Steinberg, 1996, İpşiroğlu, 1997; Eruz, 1994).

Yaratıcı yazmada öğrencileri bilişsel ve duyuşsal olarak yazmaya hazırlayabilmek için farklı kaynaklar okunur; araştırma ve incelemeler yapılır; sınıfta farklı fikirlerin keşfine yönelik beyin fırtınası yapılır; yazılacak türe ve konuya ilişkin iyi örnekler sınıfta okunur; yazıların nasıl yazılabileceği sınıfta tartışılır; çağrışım yoluyla sözcük dağarcığını geliştirme; cümle ve paragraf yazma, karşılıklı konuşma (diyalog) yazma çalışmaları yapılır; yazma konusu ve etkinliği ile ilgili oyunlar oynanır; doğa, çevre ya da sınıf içi gözlemleri yapılır.

Ayrıca yaratıcı yazmada öğrenciler yazma öncesi aşamasında taslak metinler oluştururlar. Taslak metinler, öğretmen ve öğrenciler tarafından incelenir ve metinlere ilişkin dönüt ve düzeltmeler ikili ve grup çalışmalarlarıyla gerçekleştirilerek isteyenlerin taslak metinleri sınıfta paylaşılır.

Raimes'e (1983) göre yazma becerilerinin geliştirilmesi için iki tür taslak hazırlanabilir: a) Öğrencilerin yazma metnini yazmadan önce hazırladığı taslak, b) Öğrencinin yazma metnini tamamladıktan sonra yazdıkları hakkında hazırladığı taslak. Her iki tür de yazma becerisinin gelişiminde yararlıdır; fakat daha küçük yaş grupları için yazmadan önce hazırlanan taslak daha güdüleyici olabilir. Beyin fırtınası, listeleme, tartışma gibi yazma öncesi etkinlikler taslak hazırlanmasına yardımcı olabilirler. Yazma öğretimi diğer üç temel dil becerisi gibi; Yazma öncesi, yazma süreci ve yazma sonrası etkinlikleri olmak üzere üç işlem basamağını içermektedir (Aktaran: İlter, 2002).

Yazma öncesi aşamasında önemli bir nokta da; neler yazılacağı, yazıya nasıl başlanacağı ve yazının nasıl gelişeceğinin düşünülmesi için gereken zamanın tanınmasıdır (Mueller ve Reynolds, 1992; Oral, 2003; Brenner, 1994).

Yazma sürecinde öğrenciler yazılarını; bireyin yargılanmadığı, duygusal rahatlığın olduğu sosyal bir ortamda; yazma isteği ve merakı ile; kaygıdan ve eleştirilme korkusundan uzak; çoğunluğun baskısı altında kalmadan, özgürce yazarlar.

Bireysel yazmanın yanında ikili ve grupla yazma çalışmalarının yapıldığı yazma sürecinde fikir alış verişinde bulunulur. Ayrıca her öğrencinin izlediği yazma yol ve yöntemlerine değer verilir ve herkesin kendi hızında yazabilmesi için gereken zaman tanınır. Böylece öğrencilerin, oluşturdukları metni gözden geçirip gerekli düzenlemeleri yaparak sunuma hazırlanmaları sağlanır.

Yaratıcı yazma sürecinde öğretmen, metinler oluşturulurken, kendi fikirlerini öğrencilere kabul ettirmeye çalışmaz; bunun yerine öğrencilerle yakından ilgilenir, onlara rehberlik eder ve onları destekler. Ayrıca öğretmen, hem kendi yazım becerilerini geliştirmek hem de öğrencilerle özdeşim kurmak için bir öğrenci gibi yazma etkinliklerine katılarak yazılı anlatım ürünleri oluşturur (Chenfeld, 1978; Secondary Level English Language Arts Curriculum Reference Committee, 1998).

Yaratıcı yazma sürecinden sonra paylaşım önemli bir yere sahiptir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için şu yollar izlenir: Yazılan metinler, herkesin birbirine güven duyduğu ve birbirini anladığı bir ortamda okunur; tamamlanan metinler eşler arasında, grup içinde ya da sınıfla paylaşılır; öğretmen de yazdığı metni sınıf içinde paylaşır; bu paylaşımların gerçekleştirilmesi için ders içinde belli zaman dilimleri ayrılır. Ayrıca öğrencilerin yazma becerisinde kendine olan güvenlerini artırmak ve onları yazmaya karşı güdülemek için, yazılan metinler yazma konularına uygun olarak şekillendirilen sınıf panolarında sergilenir; öğrenciler tarafından kitapçık haline getirilir; sınıf gazetesi / dergisinde ve okul gazetesi / dergisinde yayımlanır. Öğrencilerin yazılı anlatım ürünlerinin başkaları tarafından incelenip okunması, dinlenmesi ve böylece öğrencilerin iç dünyalarının başkaları tarafından anlaşılıp kabul görmesi onların kendilerini daha iyi hissetmelerine yol açacaktır (Oral, 2003; Chenfeld, 1978; Göğüş, 1978).

4. Sonuç

Sonuç olarak yukarıda ayrıntılarıyla ele alınan yaratıcı yazma yaklaşımının; öğrencinin kendi yaşantı ve deneyimlerinden yola çıkarak gözlemlerini, hayal gücünü, dış dünyaya yönelik algılarını yansıtabilmesine; dili etkili ve yaratıcı kullanabilmesine olanaklar sağlayan, yazma öğretimi sürecinin her aşamasında öğrenciyi etkin kılan ve diğer dil becerilerini kullanmayı gerektiren yapısıyla Türkçe öğretimindeki yazma uygulamalarında yaşanan sorunların çözümünde bir seçenek olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aral, N. (1996). Dokuz ve on dört yaşlarındaki çocukların yaratıcılıkları ile sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 20(101), 65-71.
- Aşıloğlu, B. (1993). Okullarda Türkçe öğretimi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Böttcher, İ. (1999). *Kreatives Schreiben. Grundlagen und Methoden. Beispiele für Fächer und Projecte*. Berlin: Corniel-Sen Scriptor.
- Brenner, G. (1994). *Kreatives Schreiben*. Frankfurt: Corniel Scriptor.
- Byrne, D. (1988). *Teaching Writing Skills*. Honkhong: Longman.
- Chenfeld, M.,B. (1978). *Teaching Language Arts Creatively*. Harcourt Brace Javonavich, Inc.

- Cristopher, E.(1996). Teaching creative writing in the elementary school. http://www.ed.gov/databases/ERIC_digest/
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Eruz, S. (1994). Yazma uğraşının gizil gücü. *Çağdaş Eğitimde Sanat*. (Ed.: J. Baysal, N. İpşiroğlu, Z. İpşiroğlu ve Ş. Özdil). İstanbul: Demet Yayıncılık.
- Göğüş, B. (1978). *Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbası.
- Hariston, M. (1982). The winds of change: Thomas Kuhn and the revolution in the teaching of writing. *College Composition and Communication* 33(1), 76-88.
- İlkbahar, Y. ve Tezel, S. (1992). Yaratıcılık nedir? *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 25, 8-13.
- İpşiroğlu, Z. (1997). *Eğitimde Yeni Arayışlar*. İstanbul: Adam Yayınları.
- İlter, B. G. (2002). Oluşturmacı yaklaşımla İngilizce yazma becerisini geliştirmenin öğrenci başarısına etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- May, R. (1991). *Yaratma Cesareti*. (Çev.: A. Oysal). İstanbul: Metis Yayınları.
- Mollaoğlu, A. (2002). Der einsatz des kreativen schreibens im daf-unterricht zur förderung der schreibfertigkeit von Türkischen studierenden. *Dissertation*. HÜ Institut für Sozialwissenschaften, Ankara.
- Mueller, L. & Reynolds, J. D.(1992). *Creative Writing*. Illinois: National Texbook Company.
- Oral, G. (2003). *Yine Yazı Yazıyoruz -Okulda/İşyerinde/Evde Kullanılabilecek Yaratıcı Yazı Etkinlikleri ve Kuramsal Temelleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Root, J.R. & Steinberg, M. (1996). Those who do, can. Teachers writing, write teaching. *National Council of English Teachers of English*. Illinois.
- Sharples, M. (1999) *How We Write: Writing as Creative Desing*. London: Routledge 11 New Fetter Lane, EC4P 4EE.
- Secondary Level English Language Arts Curriculum Reference Committee. (1998). Creative writing 20. a curriculum guide for the secondary level. <http://www.sasked.gov.sk.ca/~ischool/CrWriting20/module1/intro.html>.
- Sever, S.(1991). Dil ve edebiyat öğretiminde yaratıcılık. *Eğitimde Nitelik Geliştirme/ Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiri Metni*. (Sayfa: 371-374.) İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Smith, C.B. (2000). Writing instruction: Current practices in the classroom. *ERIC Clearinghouse on Reading English and Communication*. Bloomington, IN.: ED446338, ERIC Digest D156.
- Tuzcuoğlu, N. (1994). Çocukta Yaratıcılık. *Yaşadıkça Eğitim*. 33(Mart-Nisan), 25-27.
- Vardar, B. (1982). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. Ankara: TDK.